

**Nálezy pernatěnky čistcové (*Alucita desmodactyla*, Lepidoptera: Alucitidae)
na Moravě (Česká republika)**

**Records of Twenty-plume Moth (*Alucita desmodactyla*, Lepidoptera: Alucitidae)
in Moravia (Czech Republic)**

Keywords: faunistics, Microlepidoptera, Wallachia region, West Carpathians, Central Europe

Abstract. The paper summarises all the known records of Twenty-plume Moth (*Alucita desmodactyla* Zeller, 1847) (Alucitidae) from Moravia, Czech Republic. All the records are from the district Vsetín (Wallachia region, Vsetínské vrchy Mts. and Hostýnské vrchy Mts.). Between 1997 and 2011 The moth was recorded from seven localities, faunistic grid 6674: Vsetín (Jasenice valley), Huslenky (Losový valley), Halenkov and Nový Hrozenkov (Lušová valley); faunistic grid 6673: Vsetín (Semetín). The adults arrive at light in late summer (July to September) or, following overwintering, in spring (April to May). All records are from recently abandoned or extensively grazed pastures, the likely host plant is *Stachys alpina* L., occurring at these biotopes.

Pernatěnka čistcová (*Alucita desmodactyla* Zeller, 1847) (čeleď pernatěnkovití – Alucitidae), xerothermní druh se západopalearktickým areálem výskytu, je v severní části střední Evropy velmi lokální a vzácný. Larvální vývoj probíhá v květenství čistců (*Stachys recta* L., *S. alpina* L., *S. sylvatica* L.). Dospělci žijí od konce července do prosince, poté přezimují a bývají nalézáni od března do června. Přilétají na světlo (SCHWARZ 1953; BUSZKO 1977; GIELIS 2003; FAZEKAS 2010), aktivují také pozdě odpoledne a večer (J. Sitek pers. comm.).

V České republice je znám recentní výskyt motýla pouze z Českého krasu, Koněprusy, kvadrát 6050, 1996 (ŠUMPICH & SKYVA 2008) a na Moravě ve Vsetínských vrších, kvadrát 6674 (SITEK & KURAS 2000; KURAS et al. 2001; KURAS & SITEK 2007), historicky pak z několika málo dalších míst ve středních Čechách (STERNECK & ZIMMERMANN 1933; SCHWARZ 1953; LAŠTŮVKA & LIŠKA 2010). Nejblíže moravským lokalitám je dokladován ze slovenských Bielych Karpat, Dolná Suča-Krasín, V.1989, F. Kopeček leg. (GOTTWALD & BĚLÍN 2001).

V příspěvku shrnujeme veškeré známé nálezy druhu na Moravě. Motýl byl dosud nalezen v letech 1997–2011 (duben–květen, konec července–září) na jedné lokalitě v Hostýnských vrších (údolí Semetínského potoka, 400 m n.m., faunistický kvadrát 6673) a na šesti lokalitách ve Vsetínských vrších (v údolích přítoků Vsetínské Bečvy, 365–720 m n.m., vše ve faunistickém kvadrátu 6674). Biotopem byly vždy výslunné subxerothermní květnaté stráně a lesní lemy využívané donedávna jako extenzivní pastviny či občasné přepásané louky (obr. 1), které dosud obývá celá řada ohrožených druhů denních motýlů (SLÁMOVÁ et al. 2010; SPITZER & BENEŠ 2010). Ze tří druhů čistců (*Stachys alpina*, *S. sylvatica*, *S. palustris*), známých ve sledované oblasti Valašska, připadá do úvahy, dle biotopové vazby pernatěnky, jako živná rostlina *Stachys alpina* (J. Tkáčiková pers. comm.). Druh je patrně závislý na extenzivní pastvě či jiné mírné disturbanci lokality výskytu a v České republice je velmi pravděpodobně ohrožený, nicméně na zachovalých a tradičně obhospodařovaných stanovištích Vsetínských vrchů je zřejmě stále dosti rozšířený. Další druhy z čeledi Alucitidae nebyly dosud na Valašsku nalezeny.

Materiál

***Alucita desmodactyla* Zeller, 1847**

Moravia or., Hostýnské vrchy, Vsetín–Semetín (49°20'21"N, 17°56'52"E, 6673d), 400 m n.m., 18.VIII.2011, 1 ex., leg. LS & JB, det. et coll. JB, přilet na světlo přenosného lapače.

Moravia or., Vsetínské vrchy, Vsetín–Luh (49°20'11''N, 18°1'12''E; 6674c), 365 m n.m., 20.IX.2007, 1ex., leg. et coll. L. Fiala, det. JB; IV.-V.2010, 5ex., leg. LS, det. JB; 17.VIII.2011, 1ex., leg. LS, det. et coll. JB, přilet na světlo do budovy.

Moravia or., Vsetínské vrchy, Vsetín–Za díly (49°20'39''N, 18°0'52''E; 6674c), 480 m n.m., 19.VIII.2010, 1ex., leg. et coll. L. Fiala, det. JB.

Moravia or., Vsetínské vrchy, Halenkov–Lušová, Peciválka, (49°21'29''N, 18°8'43''E; 6674b), 515 m n.m., 6.VIII.2010, 1ex., leg., det., et coll. JB; 23.VIII.2010, 3ex., leg. LS, det. JB, coll. Muzeum regionu Valašsko (Vsetín); 4.IX.2010, 1ex., leg., det., et coll. JB, vše přilet na světlo; 13.V.2011, 1ex., leg. LS, přezimující jedinec.

Moravia or., Vsetínské vrchy, Halenkov–Lušová, Šulácké vrchy (49°21'2''N, 18°8'35''E; 6674b), 720 m n.m., 23.-24.VIII.1997, 1M, leg. et coll. T. Kuras, det. J. Sitek, přilet na světlo (SITEK & KURAS 2000; KURAS & SITEK 2007).

Moravia or., Vsetínské vrchy, Nový Hrozenkov–Lušová, U Chrásteckých (49°21'7''N, 18°9'19''E; 6674b), 525 m n.m., 23.VIII.2010, 3ex., leg. LS, det. JB, coll. Muzeum regionu Valašsko (Vsetín), vše přilet na světlo.

Moravia or., Vsetínské vrchy, Huslenky–Losový, Navrhovaná přírodní památka Losový, (49°19'2''N, 18°5'44''E; 6674d), 550 m n.m., 31.VII.1999 (datum nálezu v práci SITEK & KURAS 2000 je uvedeno chybně, J. Sitek pers. comm.), 1M, leg., det. et coll. J. Sitek, přilet na světlo (SITEK & KURAS 2000; KURAS et al. 2001; KURAS & SITEK 2007); 8.V.2003, 2FF; 14.V.2005, 4FF; 12.V.2006, 3FF, leg., det. et coll. J. Sitek, přilet na světlo.

Poděkování: Janu Sitkovi, Tomáši Kurasovi a Liboru Fialovi za poskytnutí a upřesnění nálezových údajů, Martinu Konvičkově za pročtení rukopisu a Janě Tkáčikové za informace o výskytu čistečů na Vsetínsku. Práci financovaly a podpořily Muzeum regionu Valašsko, MŠMT ČR (60077665801 a LC06073), GA ČR (P505/10/2167) a MŽP (SP/2d3/62/08).

Obr. 1. Pohled na mozaiku biotopů na lokalitě nálezů v údolí Nový Hrozenkov–Lušová (foto D. Halata)

Fig. 1. Biotope mozaic, locality of record in Nový Hrozenkov–Lušová valley (photo D. Halata)

BUSZKO J. 1977: Klucze do oznaczania owadów Polski. Część XXVII. Motyle – Lepidoptera. Zeszyt 38 – Alucitidae. PWN, Warszawa, 18 pp. – FAZEKAS I. 2010: Provisional atlas and checklist of the Alucitidae fauna of Hungary (Lepidoptera). *Natura Somogyiensis*, 17: 257-272. – GIELIS C. 2003: World Catalogue of Insects, Volume 4: Pterophoroidea & Alucitoidea. Apollo Books, 198 pp. – GOTTFELD A. & BÉLÍN V. (eds) 2001: Motýli Bílých a Bielych Karpat. Sborník Přírodovědného klubu, Suppl. 7 Uherské Hradiště, 153 pp. – KURAS T. & SITEK J. 2007: Motýli (Lepidoptera) valašských pastvin a návrh managementu na příkladu lokality Losový (CHKO Beskydy). *Práce a Studie Muzea Beskyd (Přírodní vědy)*, 19: 151-170. – KURAS T., SITEK J. & BENEŠ J. 2001: Motýli (Lepidoptera). In: PAVELKA J. & TREZNER J. (eds): *Příroda Valaška (okres Vsetín). Český svaz ochránců přírody ZO ČSOP 76/06 Orchidea*, Vsetín, pp. 179-183. – LAŠTŮVKA Z. & LIŠKA J. 2010: Seznam motýlů České republiky. [online] Dostupné z WWW: <<http://www.lepidoptera.wz.cz/>> [cit. 8.VIII.2010]. – SCHWARZ R. 1953: Motýli 3. Nakladatelství Československé akademie věd, Praha, 160 pp. – SITEK J. & KURAS T. 2000: Faunistic records from the Czech Republic – 108. *Klapalekiana*, 36: 179-180. – SLÁMOVÁ I., SPITZER L. & KONVIČKA M. 2010: Kde u nás přežívá okáč kluběnkový? Význam stanovištní mozaiky pro ustupujícího motýla. *Živa* 1/2010: 32-34. – SPITZER L. & BENEŠ J. 2010: Nové a významné nálezy denních motýlů a vřetenuškovitých (Lepidoptera) na Valašsku (okres Vsetín, Česká republika). *Acta Carpathica Occidentalis*, 1: 19-39. – STERNECK J. & ZIMMERMANN F. 1933: Prodrum der Schmetterlingsfauna Böhmens II: Microlepidoptera. J. Sterneck, Karlsbad, 168 pp. – ŠUMPICH J. & SKYVA J. 2008: Faunistic records from the Czech Republic – 255. *Klapalekiana*, 44: 83-85.

Lukáš SPITZER^{1,2,3)} & Jiří BENEŠ²⁾

¹⁾ Muzeum regionu Valaško, Horní náměstí 2, CZ-755 01 Vsetín

²⁾ Entomologický ústav, Biologické centrum AV ČR, Branišovská 31, CZ-370 05 České Budějovice

³⁾ Přírodovědecká fakulta, Jihočeská univerzita, Branišovská 31, CZ-370 05 České Budějovice
e-mails: spitzerl@yahoo.com (LS), benesjir@seznam.cz (JB)